

Hildegard Van Hove

Hoe ziet u de verhouding tussen duurzame ontwikkeling en gelijke kansen?

Er is een heel sterk verband, om twee redenen. Eerst en vooral is duurzame ontwikkeling een kwestie van evenwichten. Tussen economie, ecologie en het sociale aspect, maar ook evenwichten tussen mannen en vrouwen.

Bovendien moeten we, als we vooruitgang willen boeken in duurzame ontwikkeling, echt alle krachten en talenten in onze maatschappij aanspreken en ieder met zijn eigenheid ten volle de kans geven om zich te ontwikkelen en te ontplooien. In die zin hangt dat heel sterk samen. Iedereen moet duurzaam kunnen participeren op een gelijke manier én alle krachten en alle talenten die er wereldwijd aanwezig zijn in onze maatschappij, moeten zo optimaal mogelijk worden ingezet. Dus eigenlijk is het een verhaal van gelijke kansen in de volle betekenis van het woord.

Je hebt zonder gelijke kansen geen duurzame ontwikkeling, maar gelijke kansen zijn niet voldoende. Duurzame ontwikkeling gaat over een gelijke verdeling van welvaart en van mogelijkheden die je mensen geeft, van nu en de komende generaties. Gelijke kansen is daarin een absoluut kernbegrip, een noodzakelijke voorwaarde. Er zijn nog een aantal andere elementen, zoals het ecologische luik. De begrippen zijn niet helemaal gelijklopend, maar gelijke kansen is een absolute voorwaarde om te kunnen spreken van duurzame ontwikkeling.

Je vindt dat trouwens ook terug in de Verklaring van Rio. De rol van de vrouw – zo wordt gender daar dan vertaald – wordt als een heel belangrijk aspect naar voor gebracht. Vooral voor ontwikkelingslanden wordt er naar de rol van de vrouw in de voedselvoorziening voor de primaire zorg voor de familie verwezen. Op het platteland is het de vrouw die het werk levert en vaak bepaalt hoe er geteeld wordt, zorgzaam voor het milieu of niet. Dat zal zo wel blijven, maar wat zal het effect zijn van de verstedelijking? Als die in ontwikkelingslanden nog doorzet, moeten we opnieuw bekijken wat de rol van de vrouw in dat verhaal is.

Hoe tekent die verhouding gelijke kansen – duurzame ontwikkeling zich uit in het beleid, want het zijn twee aparte beleidsdomeinen?

Ja. Beide zijn ook transversaal. [Dat wil zeggen dat ze andere beleidsdomeinen doorkruisen en dat iedere minister geacht wordt in zijn, of haar beleid rekening te houden met gelijke kansen en duurzaamheid en hier ook concrete maatregelen rond te nemen. n.v.d.r.]

Ik heb er onlangs nog een parlementaire vraag over beantwoord van Sabine De Bethune: "Hoe zit het met de gelijke kansen in uw beleid?". Ze had die gesteld aan iedereen. In duurzame ontwikkeling kan ik geen eigen beleidsmaatregelen nemen, ik moet er bij de collega's op aandringen en dat probeer ik ook wel te doen. Voor sociale economie heb ik wel eigen middelen, die ik ook heb aangewend om het gendersaspect mee in kaart te brengen. Sociale economie gaat een stukje over de inschakeling in de arbeidsmarkt van mensen die het uit zichzelf moeilijker hebben. Vrouwen, en zeker laaggeschoolde vrouwen, zijn daar een belangrijke groep in. We hebben een opdracht gegeven aan Flora om het gendersaspect in de sociale economie te bestuderen en om na te gaan op welke manier we gelijke kansen en het gendersaspect meer tot uiting kunnen laten komen. Het is uiteraard ook de bedoeling om met de resultaten het beleid verder te gaan sturen.

Een ander punt is dat wij voor de sociale economie diversiteit naar voor hebben geschoven als één van de belangrijkste uitdagingen, niet alleen gender, maar ook bijvoorbeeld autochtonen-allochtonen. We hebben ook ambassadeurs aangeduid in het kader van de sociale economie om de aandacht voor die problematiek warm te houden.

Bovendien is bij de beoordeling van de subsidiedossiers aandacht voor gender een criterium dat uitdrukkelijk is opgenomen in het reglement. Op die manier proberen we het beleid ook wat te sturen.

In het Plan Duurzame Ontwikkeling is gender ook één van de snijlijnen die doorheen het hele beleid loopt. Maar het zijn mijn collega's die dit in het kader van de concrete acties in de praktijk moeten brengen. Ik moet zorgen voor de opvolging.

Loopt dat vlot?

Wel, we zijn nu pas toe aan de tweede versie. Het Plan 2004-2008 is in december in werking getreden. We hebben een hele structuur uitgetekend rond wie verantwoordelijk is voor wat en met welke timing. Ik zal dat nauwgezet opvolgen, maar het is nog te vroeg om dat te evalueren.

Bij gelijke kansen is dat niet altijd vlot verlopen.

Ja, ik kan je verzekeren, je voelt dat nu al dat dat geen evidentie is. Daarom proberen we die opvolging zo strikt mogelijk te laten verlopen en de engagementen ook vast te leggen. Om de twee maanden vergaderen we met vertegenwoordigers van alle ministeries en van alle kabinetten, of beleidscellen, omdat je dan tegelijkertijd én de ambtelijke én de politieke invulling hebt. Dat is een beetje de stok achter de deur. Het is ook belangrijk dat we voldoende capaciteitsopbouw hebben in de administratie zelf. Daarom hebben we sinds kort cellen duurzame ontwikkeling samengesteld uit ambtenaren die het beleid duurzame ontwikkeling binnen die administraties opvolgen. Daar verwacht ik eigenlijk wel veel van. Het is ook een positieve aanpak. We voeden die cellen en zorgen dat ze de nodige expertise hebben en de nodige instrumenten om te kunnen werken. Duurzame ontwikkeling is hun belangrijkste opdracht. Op die manier hebben we ook een aanspreekpunt in elke administratie.

We hebben dus wel een aantal instrumenten om ervoor te zorgen dat dat transversale toch werkbaar is. Want dat is een parallel met het gelijke kansenbeleid en het grote gevaar met dit soort van werken is dat uiteindelijk niemand zich echt helemaal verantwoordelijk voelt en dat wat tussen de mazen van het net dreigt te vallen. Dat het een mooie titel is, maar dat het uiteindelijk weinig impact heeft en weinig resultaten oplevert. Dat mag het natuurlijk niet zijn.

NOORD-ZUID

U bent onlangs naar Costa Rica geweest, in welke mate spelen de Noord-Zuid-verhoudingen een rol in de duurzame ontwikkeling in het Noorden?

Noord-Zuid is een essentieel onderdeel van duurzame ontwikkeling. Je zal ook zien dat er heel veel raakvlakken zijn tussen wat ik probeer te doen en wat bijvoorbeeld collega De Decker van ontwikkelingssamenwerking doet. Ik denk dat we er ons hier in het rijke westen nog meer van bewust moeten zijn dat we een soort van historische verantwoordelijkheid hebben door het feit dat wij hebben kunnen ontwikkelen zonder met een aantal zaken te moeten rekening houden, terwijl we nu vaststellen dat als we op deze wijze doorgaan, we echt met doemscenario's geconfronteerd gaan worden. Dat betekent ook wel dat wij een extra verantwoordelijkheid moeten nemen. 0,7% voor ontwikkelingssamenwerking en dat op een duurzame, doordachte manier aanpakken, dat is echt wel het minste wat we kunnen en moeten doen. Nochtans stel ik vast dat daar nog discussie over bestaat. Als snelgroeiers als China op dezelfde manier als wij gaan ontwikkelen met dezelfde fouten, dan stevenen we echt rechtstreeks af op een catastrofe. Die simulaties zijn gemaakt. Dus moeten wij, zeker als het gaat over technologie-overdracht, echt investeren. Maar ik stel vast dat we ons er niet alleen nog te weinig van bewust zijn en er vaak te vlotjes overgaan, soms zijn we zelfs nog protectionistisch. Wij moesten bijvoorbeeld rapporteren over technologie-overdracht in

het kader van Johannesburg, en dan is het echt wel schrijnend – ik dacht dat het een grap was – dat wij in onze rapporten spreken van technologie-overdracht tussen de Kempen en West-Vlaanderen, terwijl het eigenlijk moet gaan over onze kennis die we moeten overdragen naar de ontwikkelingslanden. Dus er is echt wel nog heel veel te doen op dat vlak, maar duurzame ontwikkeling is een begrip waar Noord-Zuid per definitie een essentieel onderdeel van is.

Bestaat daar voldoende politieke wil voor? Het is niet onmiddellijk een thema waar iedereen snel voor warm loopt...

Nee, maar ik denk dat iedereen in deze regering zich er wel van bewust is dat we hierin ook echt verantwoordelijkheid moeten nemen. Het engagement om de 0,7% te halen is nog eens opnieuw bevestigd. Dat is niet mijn eerste verantwoordelijkheid, maar ik ga dat toch mee in het oog moeten houden, want hoe dat je het ook draait of keert, het hemd is nader dan de rok en als er ergens moet bespaard worden om hier iets te kunnen doen, dat men daar voor kiest en dat men het internationale toch wat naar achter schuift, hoewel dat heel belangrijk is. Ik denk dat er binnen deze regering voldoende besef is dat het toch moet. En als je toekomstgericht denkt, is dat zelfs voor een stuk uit eigenbelang, omdat je het niet kan laten gebeuren dat het Zuiden op dezelfde manier gaat ontwikkelen als wij hebben gedaan met alle nefaste gevolgen erbij, niet alleen voor zichzelf, maar voor de hele planeet. Daar dragen wij ook mee de gevolgen van. Dus het is een kwestie van solidariteit, van principe, maar ook voor een stuk van eigenbelang. De ene kijkt het met de bril van solidariteit en de andere bekijkt het anders, maar het resultaat is hetzelfde.

Op die manier kan je ook anderen overtuigen die niet onmiddellijk wakker liggen van solidariteit?

Ja. Op dat vlak ben ik – durf ik toegeven – pragmatisch . In de zin van laten we de argumenten maar gebruiken die voor bepaalde mensen dan wel werken, als andere argumenten geen verf pakken, dan gebruiken we die maar. Op dat vlak is het doel te belangrijk. Het gaat natuurlijk niet om dingen die absoluut niet door de beugel kunnen. Het gaat erom dat je stappen vooruit kan zetten en in duurzame ontwikkeling gaat het heel vaak om het gedrag van mensen. Niet alleen van de politieke klasse, maar ook van consumenten, bijvoorbeeld, of van ondernemers. Dus denk ik dat je iedereen ook een stukje met zijn eigen logica ook moet overtuigen.

Kan de economische logica, die toch de dominante logica is in onze samenleving, doorbroken worden door andere prioriteiten, zoals duurzaamheid, gelijke kansen, of 'zachte waarden'. Zijn die laatste niet altijd de zwakke partners als er compromissen gesloten moeten worden?

Aansluitend op wat we net gezegd hebben ben ik ervan overtuigd dat we de economische partners ook nodig hebben als we echt een kwantsprong willen maken in duurzame ontwikkeling. Dat kan niet zonder dat je de bedrijven mee hebt, de bedrijfsleiders, de economische spelers. Het mag natuurlijk geen window-dressing zijn, maar echt een fundamentele operatie. Daarom moet je je ook inleven in de economische logica en moet je de opportuniteiten die er zich zullen voordoen op dit gebied op economisch vlak in de verf zetten en uitbuiten. Als we spreken over de uitdagingen die ons te wachten staan, bijvoorbeeld het terugdringen van broeikasgassen enzovoort, zullen er economische opportuniteiten zijn voor de voorlopers die innovatief zijn en nieuwe technologieën kunnen ontwikkelen. We gaan dit als samenleving immers hoe dan ook nodig hebben, willen we overleven. Dus hoe sneller we die spelers op de markt ervan kunnen overtuigen dat er voor hen ook echt een voordeel inzit, op termijn toch zeker, om mee te gaan denken en alle krachten in te zetten om innovatieve oplossingen te vinden, hoe beter en dan zit je in een win-winsituatie. Daar probeer ik nu werk van te maken. Hen enerzijds aan te spreken op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid naar de

samenleving toe, maar anderzijds te wijzen op het economisch voordeel van hier tijdig in mee te stappen. Dat zijn twee dingen die je moet combineren. Dat is het mooie aan het verhaal van duurzame ontwikkeling. Het gaat over evenwichten. Het economische moet niet volledig weggedrukt worden. Er moet juist een evenwicht zijn tussen ecologie, economie en het sociale aspect. Dus ook bedrijfsleiders kunnen hierin betrokken worden. En dan heb ik het niet over degenen die zich van de maatschappij en de samenleving niets aantrekken en als een soort cowboys te werk gaan, maar er zijn er toch meer en meer die inzien dat ze dat niet op lange termijn kunnen volhouden. Bovendien is de druk van de publieke opinie en de consument hier ook heel belangrijk. Daarom moet er transparante informatie zijn en goede controlemechanismen om na te gaan of bedrijven en producten die zichzelf als duurzaam catalogeren, dat ook werkelijk zijn. Daar kunnen wij als overheid voor zorgen, maar we moeten die economische spelers mee in het bad trekken, anders kunnen we nooit die kwantumsprong realiseren.

Zitten we nog in het begin van dat proces van bewustmaking van zowel de consument als de bedrijfswereld?

Ja, ik vrees van wel. Er is nog heel veel werk en een staatssecretariaat voor duurzame ontwikkeling is geen luxe. De sensibilisering rond het belang van duurzame ontwikkeling moet echt nog veel verdergaan. Er bestaat ook een risico dat een aantal economische spelers de beweging zien aan komen en enkel een laagje vernis aanbrengen, zonder werkelijk mee op de kar te springen. Daar moeten we wel voor opletten.

Ecologie is als thema minder 'in' dan een vijftal jaar geleden.

Ja en nee, denk ik. Waar mensen niet zoveel zin in hebben is een negatief verhaal rond: het moet allemaal minder en soberder. Mensen lopen daar niet echt warm voor. Maar door de studies die er de laatste tijd verschijnen over hoe slecht het gesteld is met de planeet, denk ik dat mensen aan de andere kant wel bereid zijn om een bijdrage te leveren, als dat kan zonder in te leveren op hun comfort. En dat kan ook. Je kan al heel veel doen zonder comfort op te geven. Daarom moeten we weg van dat beeld dat je voor het leefmilieu je comfort, je goed voelen en een beetje luxe zou moeten opgeven. Dat hoeft niet. Er zijn zoveel alternatieven mogelijk. Ik spreek dan van 'consum-anderen', anders gaan consumeren. Het hoeft niet noodzakelijk minder, of slechter te zijn. Het kan heel kwaliteitsvol. Het nadeel is dat het over het algemeen iets duurder is en het mag geen verhaal van de elite worden, van hen die het zich kunnen veroorloven om milieuvriendelijk, of gezond bezig te zijn. Daar moeten we iets aan veranderen. Daarom zullen we als overheid iets aan die prijzen moeten doen. Jammer genoeg geeft Europa ons niet zoveel speelruimte. Binnenkort zal er wel een belastingkorting zijn voor wagens die weinig uitstoot genereren. Verder zijn er ook heel wat fiscale en andere voordelen voor energiezuinig bouwen, of verbouwen. Dus dat soort zaken kunnen wel. En daar moeten we echt verder in gaan.

Kan je met de doemscenario's op de achtergrond er eigenlijk wel een positief verhaal van maken?

Het positieve is dat er echt heel veel mogelijk is. Mensen denken soms dat het een druppel op een hete plaat is, maar als je alles optelt van wat er mogelijk is, kan je perfect de zaken keren. Ik heb ook geen zin om voortdurend als een soort van onheilsprofeet rond te zwerven, maar het is soms wel zo dat mensen een soort van shockeffect nodig hebben om een klik te maken. In die zin vind ik het niet zo erg dat er zich vandaag een aantal rapporten opstapelen die duidelijk maken hoe erg het wel kan zijn als we het geweer niet van schouder veranderen. Maar het hoeven geen doemscenario's te zijn, omdat we heel veel kunnen veranderen en de innovatieve kracht en de technologieën hebben om dat te doen.

Vorige week ben ik op bezoek geweest bij een project van sociale woningbouw – en dat vind ik heel belangrijk dat het voor iedereen moet kunnen – waar men met vijftien

procent van de energie hetzelfde comfort kan bieden dan in een vergelijkbare sociale woning elders. Dat is fantastisch. Als je ziet wat er mogelijk is met een aantal ingrepen die niet eens zo spectaculair zijn, zoals het bouwen naar de zuidkant en natuurlijke ventilatiesystemen. Dat is allemaal mogelijk voor mensen met een laag inkomen. Bovendien zullen ze een veel lagere energiefactuur moeten betalen.

Dus dat is een positief verhaal. Er zijn heel veel leuke, positieve verhalen, er is echt heel veel mogelijk. De besparingen die 'de gezinnen' nog kunnen maken in het uitstoten van broeikasgassen gaan tot tweeëntwintig procent. Dat is veel hoger dan de 7,5 procent die we in het kader van Kyoto moeten halen. Er zijn zoveel mogelijkheden, als we er maar onze schouders onder zetten en mensen er zich maar bewust van zijn. Eigenlijk sta je ervan verstuurd dat het nog niet meer gebeurt. Het is ook wel een gebrek aan informatie en er moet ook wel een financiële impuls zijn. Je moet er als overheid in willen investeren.

Even een analogie: 'emancipatie' is 'gelijke kansen' geworden, 'milieubescherming' 'duurzame ontwikkeling'. Is dat volgens u een goede ontwikkeling, of zitten er addertjes onder het gras?

Ik vind dat een positieve ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling is nu eenmaal een breder begrip dan milieu. Het is bijvoorbeeld goed dat we ook prioritair gaan werken rond de bestrijding van armoede. Het biedt ook mogelijkheden bijvoorbeeld naar de economische sector toe, omdat het minder bedreigend overkomt en we mensen makkelijker mee aan boord kunnen trekken. De andere kant van de medaille is wel dat met een westerse bril bekeken, milieu de zwakke schakel is in duurzame ontwikkeling en door het onder te brengen in een breder begrip, riskeer je dat aandacht voor het milieu minder prioritair wordt. Dat mag niet de bedoeling zijn. Wereldwijd bekeken is milieu uiteraard een belangrijke uitdaging, maar is er daarnaast ook heel het sociale aspect, de armoede terugdringen, of het economisch ontwikkelen op een duurzame manier, op een milieuvriendelijke manier. Hier bij ons is milieu een heel belangrijke peiler. Daarom zijn milieu-organisaties ook prominent aanwezig in de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, in verhouding misschien meer dan andere. Dat is nodig en nuttig, omdat we de capaciteit nodig hebben om het thema onder de aandacht te houden. We moeten er ons goed van bewust zijn dat milieu de grote uitdaging is en dat we ook niet de zaak mogen afschuiven, zoals de handel in emissierechten, dat kan allemaal zeer geniaal gevonden zijn, maar dat mag ons niet ontslaan van de verantwoordelijkheid om ook hier nog een serieuze reductie te gaan realiseren. Als we daar ook een economisch verhaal van maken, lijkt het misschien gauw opgelost, maar daarmee is natuurlijk het probleem niet opgelost. Ook niet wereldwijd, want we moeten blijvend investeren in nieuwe technieken om het milieu te ontlasten.

POLITIEK

Om af te sluiten misschien nog een thema dat dicht bij Uitgelezen aansluit: Vrouw en politiek.

Hoe was dat voor u, hebt u veel kansen gekregen, of net veel obstakels ontmoet?

Persoonlijk mag ik daar niet over klagen. Er zijn momenten geweest dat men het mij echt wel gevraagd heeft, om bijvoorbeeld voorzitter te worden van Spirit, om die verantwoordelijkheid op te nemen en mee te doen aan de regeringsonderhandelingen, maar in andere partijen is dat meestal niet het geval. Bovendien kom je op dat niveau heel weinig vrouwen tegen. Op het moment dat er werkelijk knopen worden doorgemaakt en de belangrijkste beslissingen genomen worden, dan zitten daar vaak nauwelijks nog vrouwen rond de tafel. Op federaal niveau was Laurette Onkelinx er nog bij, maar op Vlaams niveau was ik daar zelfs de enige vrouw. Op dat moment bestaat het glazen plafond echt nog wel. Omdat ik in een kleinere partij zit, die gelijkheid heel belangrijk vindt en waar je wel die kans krijgt om door te stromen zelfs tot het hoogste niveau, heb

ik er niet zo veel problemen mee gehad, maar in andere partijen is het nog vaak heel moeilijk. Zeker in de grotere partijen zie je dat als het er echt op aankomt, de decision makers mannen zijn.

Er speelt daar ook een andere cultuur, een haantjescultuur. Dat is ook één van de redenen waarom vrouwen – ik spreek nu alleen over de politiek, ik kan dat niet vergelijken met bijvoorbeeld de bedrijfswereld – niet doorstoten tot op dat niveau. Je moet daar echt een houding voor moeten hebben van: "hier ben ik en ga maar opzij voor mij" en heel weinig vrouwen hebben dat. Vrouwen hebben meer bevestiging nodig, moeten door anderen naar voor geschoven worden – dat stel ik toch vast – en zien er een beetje tegenop om in zo'n wespennest te gaan waarvan ze het gevoel hebben dat het er echt niet zo aangenaam is om te vertoeven. Je moet over bepaalde capaciteiten beschikken om telkens iemand anders opzij te kunnen duwen. Het haantjesgedrag noem ik dat, ik kan er echt geen ander woord voor verzinnen. Ik ben daar absoluut niet goed in en soms denk ik wel dat ik het om op dat niveau te kunnen meedoen moet beginnen overnemen. Ik denk dat het veel vrouwen afschrikt. Dat ze er geen zin in hebben.

Om op die manier met macht om te gaan?

Ja. Dus dat blijft meestal wel een probleem. Aan de andere kant zie ik wel dat gelijke kansen meer en meer ingang vinden in de politiek en dat het meer en meer vanzelfsprekend wordt om vrouwen mee te betrekken in de regering en in de parlementen. De wet op de quota heeft daar natuurlijk ook zijn werk gedaan. Ik ben een absolute voorstander van die wet, zolang we in een situatie zitten waar de verhoudingen toch nog scheefgetrokken zijn. Ik vind het heel belangrijk dat vrouwen ook mee in al die besluitvormingsorganen zitten, want dat komt alleen de kwaliteit van het bestuur ten goede. Dat is hetzelfde verhaal als bij duurzame ontwikkeling. Als je duurzaam wilt ontwikkelen, moet je alle talenten, moet je alles wat er aanwezig is in de maatschappij bij mannen én bij vrouwen inschakelen en dat is in de politiek bij uitstek zo. Empowerment van vrouwen in het kader van duurzame ontwikkeling is trouwens sowieso belangrijk voor de maatschappij. Maar we hebben nog een lange weg af te leggen waarbij we twee dingen moeten doen. Het eerste is een capaciteitsopbouw. Vrouwen moeten bepaalde technieken onder de knie krijgen die belangrijk zijn om op een bepaald besluitvormingsniveau te functioneren. Maar aan de andere kant moeten we ook de ambitie hebben – en dat hebben we soms te weinig – om de manier van besluitvorming en de manier van functioneren op die hoogste niveaus ook te beïnvloeden en een andere cultuur in te voeren. Dat kan je maar doen als je met een voldoende kritisch aantal vrouwen erop kan doorwegen. In de parlementen begint dat nu stilletjes aan te spelen, maar je hebt dat nog niet op het niveau van de regering en zeker niet op het niveau van het partijvoorzitterschap. In toponderhandelingen ben je als vrouw nog altijd zo marginaal, dat je de manier van werken daar onmogelijk kan beïnvloeden.

Is het op zo'n momenten belangrijk dat vrouwen over de partijgrenzen heen solidair zijn met elkaar?

Eigenlijk zou dat moeten, maar op die momenten ben je met zo weinig vrouwen dat je nauwelijks invloed kan uitoefenen. Dat was heel duidelijk bij de Vlaamse regeringsonderhandelingen. Eerst had je een aantal rondes waar er regelmatig gewisseld werd van gesprekspartners, omdat men de mensen met de expertise rond de tafel bracht. Daar zaten heel vaak vrouwen bij en dan werd er op een andere manier gediscussieerd, meer op basis van inhoud en niet zozeer de blufspelletjes. Maar een ronde verder, wanneer het serieus werd en de knopen werden doorgesneden, werden die vrouwen niet meer afgevaardigd en was de lijn naar de besluitvormers toe eigenlijk zo goed als doorgesneden.

Maar solidariteit en samenwerking is wel belangrijk.

Maar het gebeurt niet zo vaak?

Het gebeurt, maar niet op topniveau. Alhoewel, bij de federale regeringsonderhandelingen, zeker bij thema's die traditioneel vrouwen aanbelangen, zoals gelijke kansen, echtscheidingsproblematiek en dergelijke zaken, was het wel zo dat Laurette Onkelinx en ik elkaar wel steunden en dat daar toch wel een kleine as ontstond. Daarom is het zo belangrijk dat er daar meer vrouwen zitten, zodat er tenminste niet meer lacherig gedaan wordt als er over zo'n zaken gesproken wordt, zoals bijvoorbeeld de dubbele familienaam. Dat staat dan wel in het regeerakkoord, maar daar hebben de mannelijke collega's heel veel plezier aan beleefd op het moment dat dat besproken werd, terwijl dat bij andere thema's niet zo is.

Ik dacht dat dat verleden tijd was, iets van tien jaar geleden?

Neeneenee. Absoluut niet.

Heeft u ooit het gevoel dat u als vrouwelijke politica een soort voorbeeldfunctie vervult?

Ik denk dat dat zeker speelt. Ik heb het niet alleen over mezelf, maar ook vrouwen die in een regering zitten, die partijvoorzitter zijn enzovoort... Andere vrouwen trekken zich daaraan op. Ze zien dat het kan. Een vraag die ik heel vaak krijg is: "Kan je dat allemaal wel combineren met je kinderen en je gezin?" Dat blijft. En dat wordt niet aan mannelijke collega's gevraagd. Alleen aan vrouwen stelt men die vraag, wat helemaal niet logisch is. Maar aan de andere kant is dat ook een afweging die vrouwen zelf vaak maken in de praktijk, zelfs als ze kandidaat zijn voor de gemeenteraad, omdat het sociaal ook zo bepaald is. Dat rollenpatroon blijft toch nog spelen. Je ziet dat ze zich dan toch nog afvragen of het wel kan. Voorbeelden zijn dan belangrijk. Freya met haar zwangerschap speelt hier zeker ook een belangrijke rol.

VROUWENBEWEGING

Hoe situeert u zichzelf ten opzichte van de vrouwenbeweging?

Er is bij de vrouwelijke politicae een soort discussie – eigenlijk is discussie al een te groot woord, spijtig genoeg is het niet echt vaak een issue – maar als er al eens over gesproken wordt, zie je duidelijk twee trends. Enerzijds zijn er vrouwen die zeggen: "Het gaat nu eigenlijk allemaal wel goed en we hebben toch alle kansen en het ligt aan onszelf of we er geraken of niet, in de politiek, of in het bedrijfsleven, dus zo'n vrouwenbeweging is dat eigenlijk nog wel nodig? Dat is niet meer van deze tijd." Dat is één ding. Een andere stroming zegt: "Het blijft nodig en belangrijk dat er nog op gehamerd wordt, dat er nog een beweging is die specifiek die zaken behartigt, want voor je het weet zitten we terug in het oude patroon en er zijn nog heel wat zaken die we nog moeten bereiken, denk maar aan gelijke verloning, denk maar aan meer pariteit in de vertegenwoordiging van vrouwen in politieke zin, en noem maar op. Er zijn nog tal van dingen te doen." En ik situeer mij zeker bij die tweede strekking. Ik ben er echt van overtuigd dat het nodig is en blijft. Alleen denk ik wel dat de vrouwenbeweging moet proberen een zo breed mogelijk draagvlak te creëren, ook naar die vrouwen toe die het nu niet echt nodig vinden. Het is belangrijk om je ook in te leven in de leefwereld van deze vrouwen en de boodschap op een moderne, hedendaagse manier te blijven vertalen. Als je geen breed draagvlak hebt, heb je als beweging immers ook heel weinig slagkracht en dat is het risico dat de vrouwenbeweging op dit moment bedreigt, omdat er zelfs bij de vrouwen heel wat zijn die het thema niet meer van deze tijd vinden. Ik denk dat het nodig is dat de vrouwenbeweging zich permanent bezint over de manier waarop ze haar boodschap brengt en vertaalt. De Vrouwenraad bestaat nu honderd jaar, dat is misschien een mooie gelegenheid. Waar veel jonge vrouwen het moeilijk mee hebben, is dat zij de indruk hebben dat het een anti-mannenverhaal is. Dat mag het niet zijn. Dat is het ook niet. Er is een evolutie van emancipatie naar gelijke kansen. De grote uitdaging voor de

vrouwenbeweging is om voldoende strijdbaar te blijven en tegelijk ook open te staan voor de jonge moderne vrouw die de noodzaak ervan misschien minder aanvoelt.